СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. Рік XXXIV. Ч. 154. Джерзи Ситі, Н. Дж., второк, 6. липня, 1926. VOL. XXXIV. No 154. Jersey City, N. J., Tuesday, July 6. 1926. THREE CENTS

ДЕСЯТЬЛІТНІ РОКОВИНИ СМЕРТИ ІВАНА ФРАНКА ПРИЗНАЧЕНІ НА ПОШИРЕННЯ КУЛЬТУ ФРАНКА СЕРЕД АМЕРИКАНСЬКИХ УКРАЇНЦІВ.

Тому в часі від 28. мая до кінця вересня повинні відбутися в кождій українській місцевости виклади, збори, концерти чи вистави, присвячені памяти Франка.

В кождій місцевости повинна бути переведена рівнож збірка на памятник Франка.

Хай не бракне між нами нікого, хто не зложив би жертви на памятник для Того, що нам а не собі добував кращу долю, що бажав для скованих волі, для нещасних долі і рівної правди для всіх.

Всі жертви на памятник Франка належить слати до:

OBYEDNANYE. P. O. Box 411, Philadelphia, Pa.

АНТИСАЛУНОВА ЛІҐА ВИДАЛА ПО СТЕЙТАХ ПОНАД 7 МІЛІОНІВ НА „СУХУ" ПРОПАҐАНДУ

ВАШИНҐТОН, 2. липня. — Вейн Ґвілер зізнав нині перед сенатовим комітетом, розсліджуючим передвиборчі видатки, що Антисалунова Ліґа видала від 1920. року в 21 стейтах на проґибіційну пропаґанду 7 міліонів 294 тисячі долярів.

Найбільше гроша пішло на удержанне бесідників. Свідок признав, що Брайен, покійний загорілий фундаменталіст, побирав гроші з Антисалунової Ліґи.

НАЧАЛЬНИК ПРОҐИБІЦІЙНОЇ СЛУЖБИ ГРОЗИТЬ РЕЗИҐНАЦІЄЮ.

ВАШИНҐТОН, 2. липня. — Линкольн Андрус, начальник проґибіційного бюра при департаменті скарбу, заповів, що в скорім часі він зрезиґнує зі свого уряду, бо конґрес своєю недбалостю щодо ухвалювання нових проґибіційних законів не дає урядови можности виконувати проґибіційний закон.

СЕНАТ РОБИТЬ ЗАХОДИ НЕ ДОПУСТИТИ ВЕРА ДО КОНҐРЕСУ.

ВАШИНҐТОН, 2. липня. — Сенатовий комітет для правил виробив уже резолюцію, яка буде предложена повній палаті, а на основі котрої Вер, републиканський кандидат на сенатора зі стейту Пенсилвенії, навіть на случай вибору не мавби мати права засісти в сенаті. Резолюція каже, що кандидат, який видав на свої вибори понад 25,000 долярів, не має права засісти в сенаті.

ЗАСУД ПРОТИ ВИБОРЧИХ УРЯДНИКІВ.

ФИЛАДЕЛФІЯ, 2. липня. — У місцевім федеральнім суді засуджено нині 4 реґістрарів на півтора місяця вязниці кождого за те, що при послідних виборах шахрували лісти виборців. Додали вони безправно до сих ліст 208 імен.

КУЛИДЖ ВЕТУЄ ЗАКОН.

ВАШИНҐТОН, 2. липня. — Президент Кулидж заветував закон про винаймуванне нафтових теренів, положених на індіяньских резерваціях. Проти сього закона вів свого часу кампанію сенатор Бора.

ЗАМИКАЮТЬ РОБОТИ В ТКАЛЬНЯНИХ ФАБРИКАХ.

ПРОВІДЕНС, Ровд Айленд, 2. липня. — Нема тут дня, щоби не замкнено якоїсь ткальняної фабрики. Обчисляють, що безробітте в текстильному промислі обняло тепер до 10,000 робітників.

ҐІНДУС МАЄ ВИКЛАДАТИ РЕЛІҐІЮ В КОЛЕҐІЇ.

ГАНОВЕР, Ню Гемшер, 2. липня. — Місцева Дартмавтська колеґія завела в себе катедру порівнуючої реліґії. Першим професором на сій катедрі буде др. Джоші, родом з Індії. Він буде розбирати всі великі реліґії світа, та буде показувати, як вони дивляться на Бога, гріх, спасенне душі, будуче життя та показувати, як поодинокі розвязки сих питань уплпвали на людий, які їх визнають.

СМЕРТЬ ПІД КОЛЕСАМИ ПОЇЗДУ.

ЕЛИЗАБЕТ, Ню Джерзі, 2. липня. — П. Катерина Войтович, 50-літна жінка, йдучи здовж зелізничого тору зелізниці Сентрал Рейлровд оф Ню Джерзі, поступилася на бік з дороги тягарового поїзду та станула на шини, на котрі тоді наїхав поспішний поїзд. Поїзд покалічив її так тяжко, що вона померла сейчас по відставленню її до шпиталю.

МОСКАЛІ ПРИЇЗДЯТЬ НА СТУДІЇ ДО ФОРДА.

НЮ ЙОРК, 2. липня. — На кораблі Аквітанії приїхало сюди нині 25 укінчених студентів Юнійної Технольоґічної Школи в Москві, які вибираються на науку до Фордової Автомобілевої Школи в Гайленд Парк, Мишиґен.

СУД РОЗВЯЗУЄ МОНОПОЛЕВУ СПІЛКУ.

НЮ ЙОРК, 2. липня. — Федеральний суд приказав розвязати спілку Лайбнера й Ко., яка захопила в свої руки всі зелізничі вози до перевозу живої солодководної риби, а тим самим і всю торговлю сею рибою. Спілка робила бизнесу на 2 міліони долярів у рік.

САМОВБИЙСТВО ЧЕРЕЗ КЛОПОТИ.

ПЕТЕРСОН, Ню Джерзі, 2. липня. — У власнім, ново вибудованім домі повісився нині будівничий Б. Долинський. Кажуть, що покійний був від якогось часу в тяжких фінансових клопотах.

ЧЛЕНЬСТВО В ЗАПОМОГОВІЙ ОРҐАНІЗАЦІЇ НЕ ОПРАВДУЄ.

РОЧЕСТЕР, Ню Йорк, 2. липня. — Перед стейтовим судом адвокат одного обжалованого відкликався до судейського милосердя в сей спосіб, що вказував на порядне життя підсудимого; адвокат говорив, що підсудимий порядний Масон і „добрий хлопець кругом". Суддя самий Масон, заявив, що се не оправданне, а противно обтяженне обжалованого, бо кождий Масон складає присягу, що буде придержуватися законів краю. На сій основі суддя дав обжалованому найвисшу кару, яку йому дозваляє дати закон.

РОЗВЯЗАННЄ КАНАДІЙСЬКОГО ПАРЛЯМЕНТУ.

ОТТАВА, Канада, 2. липня. — З огляду на те, що й новий консервативний уряд премієра Міґена, встановлений недавно по упадку уряду Мекензі, не дістав у парляменті більшости, канадійський ґенеральний ґубернатор був примушений парлямент розвязати та росписати нові вибори.

Нові вибори будуть у вересни.

ФЛОРИДСЬКІ БАНКИ ДАЛІ БАНКРОТУЮТЬ.

МІЯМІ, Флорида, 2. липня. — Наслідком загального занепаду земельної шпекуляції по цілій Флориді нині замкнено знова 4 банки. Кождий з них видав заяву, що він сподіється в короткім часі зреорґанізувати наново свою діяльність та віддати всі завинені гроші.

З ТЕМНОЇ ХРОНІКИ.

Суд присяжних у Львові почав судити вчора банду пяти грабіжників з околиць Рави Руської, які в рр. 1921/2 нападали на людей та на доми і мають на своїй совісти неодно людське життя. Провідником банди був гаєвий Яків Яцків, а його найблищими спільниками селяне Микита Бишко та Климко Жолондек.

ЗА ПОРУШЕННЯ ДЕКРЕТУ ПРО УКРАЇНІЗАЦІЮ СУДУ.

Одеська окружна комісія по українізації притягає до дисциплінарної відповідальности керовників Експортхліба, Вакота (Всеукр. акц. торг. Т-во), Транспорту, Гумотресту і Сільського Господаря за порушення декрету, що забороняє приймати службовців без знання української мови. Керовника-ж Нафтосиндікату притягнено до відповідальности за недбаліcть в переведенні українізації у своїй установі, не зважаючи на те, що було витрачено для тої мети значні грошеві суми.

НОВЕ МАЛЯРСТВО І ЗІГНИЛІ ЯЙЦЯ.

Минулого місяця трапився в Парижі, в однім з найбільших театрів „Сари Бернар" скандал, дуже характеристичний для настроїв чутливих прихильників нового мистецтва. Славний російський балет Дяґілева давав пантоміну „Ромео та Джюлетта". Йдучи за прикладом сміливих драматичних режисерів, що змодернізували „Фавста" та „Гамлета", одягаючи їх у фраки, Дяґілев замовив для свого балету ультрафутуристичні декорації в кубістичнім стилю. Це не подобалося їх суперникам, представникам ще більше революційного напрямку в малярстві (який мабуть важко висловити фарбою) і ці прийшли до театру зі зігнилими яйцями та удушливими бомбами. Але це знову не подобалось публиці, яка взяла участь у бійці — в обороні не так мистецтва, як заплачених білетів — і малярів та теоретиків малярства викинула.

ГАРНА ІДЕЯ.

Українське студентство в Празі, зворушене долею щораз більшої скількости безробітних земляків під Польщею, утворило дня 3. травня ц. р. „Комітет допомоги безробітним Українцям під Польщею", в склад якого ввійшли: Осип Бойдуник ст. виш. торг. шк. — голова, Юрій Бурачинський ст. техн. — секретар, Василь Ткачик ст. виш. торг. шк. — скарбник. Комітет у відозві кидає думку про потребу створення анальоґічних комітетів у краю, на еміґрації і в инших державах, без ріжниці ідеольоґічних переконань партійної приналежности. Бажаним було би, пишуть там — щоби такий комітет зорґанізувався якнайскорше в краю, і щоби з ним можна навязати контакт з еміґрації, з метою пересилки зібраних грошей до належного вжитку".

В РУМУНІЇ НОВИЙ ЗАКОН.

БУКАРЕСТ, 2. липня. — Ґенерал Авереску, який тепер держить керму держави в своїх руках старається всіми силами, щоби уневажнити закон що до реґенції на час малолітности престолонаслідника.

Попередний премієр Братіяну перевів такий закон, що на час малолітности Михайла, сина короля, має кермувати державою тригомвірат, зложений з князя Миколи, брата короля, предсідателя найвисшого трибуналу і патріярха. Ті послідні, це фамілія Братіяну.

Авереску, хоче тепер передати реґенцію в руки королевої Марії. Через те повстав новий заколот, який не набирає ширших розмірів тільки тому, що король Фердинанд здоров і готов ще довго жити.

ЦІНА РУКОПИСІВ.

У Парижі пішла на публичну розпродажу бібліотека письменника Пер Люіса, що помер минулого року. Найвисшу суму заплатили за рукопис песи Оскара Вайлда „Сальоме", який усі вважали давно пропавшим: 161,000 франків. Французька критика пригадує з іронією факт, що Вайлд, який помер у нужді в Парижі, шукав нераз в останній добі свого життя за кількома франками на денний прожиток. З другого боку богаті Французи, знаючи з досвіду, до яких величезних цін доходять деякі старі книжки та рукописи, воліють поміщувати свій капітал у такі предмети, як держати його в банку, з остраху, що зійде на нівець. Зате для нас звістка про ціну Вайлдового рукопису настроює на иншу рефлексію: не хочемо зітхати аж до тих майбутніх часів, коли наші меценати платити-муть тисячі за старі рукописи письменників, а вистачить, коли діждемось доби, в якій купувати-муть звичайні книжки по 10 зол. місячно.

В ЦІЛІЙ ЕВРОПІ БУРІ І ЗЛИВИ, ОСОБЛИВО В СЕРБІЇ

БІЛГОРОД, 2. липня. — Не тільки Німеччина понесла міліонову шкоду через зливи, бо Югославію згл. Сербію навістила така буря з дощами, що ґроми забили за один день понад 100 людий, а понад 50 понесла з собою вода.

Всі ріки повиливали. Дунай пірвав найбільшу гать. Десятки тисяч людей працює, щоб спинити вилив, але даремний труд. Десятки тисяч найурожайнійшої европейської землі в Банаті під водою. Жнива пропали цілком.

Залізниці курсують тільки в кількох місцях. Получення з Болгарією перерване. Сама столиця Білгород до половини в воді, особливо долішна часть міста.

Якщо дощ не перестане падати, жде Сербію страшна катастрофа, яка нищить не тільки доми та потягає за собою жертви в людях, але готова знищити всі земельні плоди і викликати загальний голод.

В РУМУНІЇ РІВНОЖ ЗЛИВА.

БУКАРЕШТ, 2. липня. — Дощ, який падав через два послідні дні, підніс воду в Дунаю до тої степени, що він залляв ціле місто Ґалац і другі сусідні місцевости, а рівнож вилляв в румуньскім Банаті і Трансилванії та залляв всі поля, на яких стояло дозріле до жнив збіже.

НОВЕ ЗЕМЛЕТРЯСЕННЄ НА СУМАТРІ.

ПАДАНҐ, Суматра, 2. липня. — Поновне землетрясенне, яке навістило остров в вівторок, забило понад 200 людий та завалило множество домів, яких шкода виносить міліони.

ЮНІЯ НАКЛИКУЄ ДО ДОПОМОГИ СТРАЙКУЮЧИМ МАЙНЕРАМ.

ЛОНДОН, 2. липня. — Мимо знаменитої промови Черчіла, який обороняв становище уряду в справі заведення осьмигодинного дня праці в майнах, юнія видала маніфест, в якім взиває всіх своїх членів підперти тепер майнерів в дальшій боротьбі з таким самим ентузіязмом, як це було підчас ґенерального страйку.

Цей заклик продовжить страйк та, як деякі думають, надасть йому острійші форми.

БРИТІЙСЬКІ КУПЦІ ТОРГУЮТЬ ДАЛІ З СОВІТАМИ.

МОСКВА, 2. липня. — Мимо погроз лорда Біркенгеда і Черчіла, які зміряли до того, щоби Анґлія зірвала торговельні зносини з совітами, торговля між обома краями розвивається як найліпше. Анґлійські купці заробили за послідні роки так добре на совітах, що не даються вже так легко відтягнути від певних і добрих зисків.

Голова найвисшої економічної ради Дзержинський заявив, що властива причина ворожого становища Анґлії до совітів є та, що совіти продали в послідних часах Анґлії велику скількість нафти. Анґлійські нафтяні капіталісти бунтують за те уряд проти совітів, бо побоюються конкуренції.

НАПРУЖЕННЄ МІЖ АМЕРИКОЮ А ЛІҐОЮ НАЦІЙ.

ЖЕНЕВА, 2. липня. — На пленарній сесії мілітарної комісії Приготовчої Розоружної Конференції відкинено 14 голосами проти 4 основу, на якій була побудована вашінґтонська конференція що до розоруження на мори.

У Вашінґтоні рішили, що военну силу одного краю на мори треба мірити з такою самою военною силою другого краю на підставі поемности певних кляс кораблів і поемности цілої фльоти. Ту основу узнала комісія за несправедливу і відкинула її. Через те повстала того рода ситуація, що Америка готова відкликати своїх представників з комісії.

Кромі цего представник Америки заявив, що вона ніколи не згодиться на якунебудь контролю своеї армії з боку якогонебудь міжнародного тіла.

Розоруженнє мусить опиратися на взаїмнім довірю, а не контролі, які понижують суверенність держави.

МАЛИ УВЯЗНИТИ УБИЙНИКА ОСКІЛКА.

ВАРШАВА, 2. липня.—В Рівнім мали арештувати убийника Оскілка. Його імени не подано ще до публичного відома. Йдучи до вязниці, зажив він трутину. Його відвезли до шпиталя, де він лежить близький смерти.

КАЙО МАЄ ВЖЕ ЗВІТ ЕКСПЕРТІВ.

ПАРИЖ, 2. липня. — Французький міністер фінансів Кайо заявив, що звіт фінансових експертів годиться з його поглядами.

Експерти вважають, що стабілізація французької валюти залежить в першу чергу від ратифікації договорів що до сплати довгів Анґлії і Америці.

По тім ставлять вони як дальшу вимогу санації державних фінансів утворенне амортизаційного фонду.

Експерти не подають причини, чому франк падає чимраз низше. Вважають, що причина тут більше політична як економічна. Ніхто ще не є певен, що станеся остаточно з кабінетом Бріянда та чи він зможе перевести фінансові реформи і якого рода. Та непевність спричинює упадок франка. Так вони стараються це пояснити.

ТАКИ РАДИЛИ НАД ЗЄДИНЕННЄМ ЦЕРКОВ

Синодальні Отці з Галичини не помилилися, коли писали до нас, що на евхаристичнім конгресі в Шикаго не забракне певно пустомельства на тему обєднання східної церкви з західною. Воно було, а як виглядало, можна пізнати як найкраще з промови польського підляшского епископа Генрика Пшездзецкого, який він виголосив на східній секції.

Промова та, зовсім зрозуміло, не відріжняється нічим від тих всіх промов, які ми чули з польських уст на протязі соток літ. Промова з ґрунту фалшива і облудна, яка говорить про одну церкву і одного Бога, про згоду і любов, про толерантність і рівність латинського і греко-кат. духовенства обох обрядів і т. п. Все те ті дешеві теревені, за які ми дорого вже заплатили і яких правдиву вартість добре відчули на своїй власній шкірі. Та найцікавійше для нас тепер те, як думає епископ Пшездзецкі навертати православних на католицизм на тих українських землях, що тепер під Польщею.

Ото Пшездзецкі каже, що православне населенне радо переходить на католицизм, але не хоче стати греко-католиками. Каже, що Німці підчас окупації в часі війни допомагали греко-католицькому священству ширити унію, але труд був даремний і греко-католицькі священики не осягнули ніяких результатів. Навіть давні уніяти не хотіли вертати тепер до греко-католицького обряду, але переходили на латинський, або на новоутворений східний обряд. А що, каже епископ Пшездзецкі, мусимо поступати по совісти, то годі наклонити людей до того, чого вони собі не бажають. Хай хвалять Господа Бога на якій мові хочуть і в якім хочуть обряді, коби тільки він був католицьким. Як домагаються люде обряду східного, треба вволити їх волю. Завдяки цьому маємо тепер, каже далі епископ Пшездзецкі, в пятьох православних дієцезіях, а то Віленській, Луцькій, Підляшській, Люблинській і Пинській: 1) девять парохій східного обряду, який тут називають східно-славянським; 2) один монастир, в якім працює пятьох священиків-езуїтів; 3) один філіяльний костел того обряду; та 4) кілька тисяч католиків того самого обряду.

Признає сам епископ Пшездзецкі, що вони ще не осягнули великих успіхів, але це щойно початок. Він певен, що цею дорогою Польща виконає ті надії, які на неї покладає весь католицький світ і наверне згодом цілий схід до католицької церкви.

Так отже повідомив епископ Пшездзецкі офіціяльно Евхаристичний Конгрес, що унія вже відограла свою ролю та що вона не годна вивязатися з тої місії, яка була з нею звязана. Унія не змогла на протязі довгих віків бути помостом для привернення православних до Риму. Греко-католицький обряд не має отже ніякої будучности на сході, а може веґетувати хиба тільки в Галичині, завдяки довгій традиції. Ролю зєдинення церков перебирає тепер на себе латинський клир в Польщі і буде переводити її при допомозі новоутвореного східно-славянського обряду.

Маємо отже нову штуку. Коли отже греко-католицький обряд і унія не довели до повної польонізації Українців, взялася Польща нового способу. Думає осягнути те тепер під плащиком католицизму і східно-славянського обряду. Ціль та сама, а тільки форма змінилася. Впрочім остало так, як було. Насильне видиранне Українцям православних церков та насильне навертанне на східно-славянський обряд при допомозі жандармерії і ріжного рода насильств з боку езуїтів та других польських священиків, які для кращого баламучення привчилися вже й по українськи говорити.

Не знаємо, хто там був на тих нарадах славянської секції з боку греко-католицького священства. Думаємо, що мусіли бути певно і українські греко-католицькі владики. Тому ми дуже цікаві, як вони поставилися до тої промови епископа Пшездзецкого. Нас вправді запевняють в деякій пресі, що греко-католиків стрінули на Евхаристичнім Конгресі великі почести, бо одному з редакторів дозволено стояти десь біля престола, та це нас не задоволяє. Ми знаємо добре про те, як відноситься до нас Рим, який тепер ще більше спутаний Польщею, як колинебудь, бо польський нарід, як заповів папський леґат Бонзано, для теперішнього папи по італійськім народі найблизший і найдорожший. Що до римсько-польського сентименту нема у нас сумніву і не було би навіть тоді, якби були допустили на Службу Божу десять греко-католицьких редакторів, а не то одного. Та нам не о те ходить. Ми хочемо знати, як боронили Українців-католиків греко-католицькі епископи перед тими несчисленними, що їх плів епископ Пшездзецкі. Чи вони хоч мали відвагу подати чужинцям до відома, які то інтриґи робило польське духовенство і його католицька ерархія в австрійській і німецькій начальній команді, щоби не допустити Українців як полевих греко-кат. духовників на загарбані Австрією і Німцями підчас світової війни українські землі, як їх переслідували та навіть церков на відправи не давали, що могли легко зробити, бо всі командні місця були в руках польських. На цілу Волинь був всего один український греко-кат. полевий курат, хоч там було повно українських жовнірів. Не пускали їх тамтуди ті самі польські біскупи, які мають тепер ту безличність твердити, що унію старалися защіпити на Волині Німці, але без результату. Не знаємо далі, чи хто згадав за ті заходи, які роблено зі Львова, щоби дістати дозвіл на те, щоби греко-кат. священики з Галичини могли сповняти духовні повинности на Волині і Холмщині. Бо все те були даремні заходи. І досі не допустить польська влада на Волинь ні одного українського греко-кат. священика. Не знаємо, чи хто згадав і про тих 500 загарбаних православних церков, які колись мали бути уніяцькі, а тепер перемінено на латинські костели.

Нам не ходить тут о поширенне унії на Волині, але головно о те, щоби виказати перфідність польських католицьких епископів, яким ходить більше о польськість і саму Польщу як о католицизм. Евхаристичний Конгрес давав добру нагоду здемасковання тої перфідности. Сумніваємося тільки, чи було кому їх здемаскувати.

ЧОЛОВІК ПРОСВІЧЕНИЙ, АЛЕ БЕЗХАРАКТЕРНИЙ, Є ШКІДЛИВИЙ ТОМУ, ЩО УЖИВАЄ НА ЗЛО ТИХ СРЕДСТВ, КОТРИМИ РОЗПОРЯДЖАЄ. ЧОЛОВІК ХАРАКТЕРНИЙ, АЛЕ НЕОБРАЗОВАНИЙ, Є ШКІДЛИВИЙ ТОМУ, ЩО МИМО ДОБРИХ НАМІРІВ ПОСТУПАЄ ДУЖЕ ЧАСТО КРИВО І ПСУЄ ВСЮ СПРАВУ.

ВІДГУКИ ДНЯ

СМЕРТЬ ПЕТЛЮРИ А УКРАЇНСЬКА НАЦІОНАЛЬНА ЕМІҐРАЦІЯ.

Українська національна еміґрація та ріжні українські політичні й національні організації на землях поза межами України надзвичайно чутливо озвалися на вбивство Петлюри. Зо всіх сторін надходять відомости, що смерть С. Петлюри до глибини зворушила й потрясла все українське національне суспільство. Скрізь влаштовуються панахиди по душі небіщика, відбуваються ріжні збори й віча присвячені памяти бувшого голови Української Республіки.

Смерть його змила всі ті непримиримі розходження, які, здавалося, так глибоко й непоправно вїлися в українське національне життя. Перед памяттю небіщика зникли ріжні суперечности, й всі верстви національного українського громадянства злилися в одному пориві осуду вбивства та прощення невільних помилок С. Петлюри. Всі зійшлися на одному, що перед памяттю бувшого голови української держави треба схилити з сумом свої голови. Україна стратила свого ідейного та чесного борця.

Також одноголосно всі, навіть найбільші вороги Петлюри за його життя, відкидають брудні обвинувачення, якими намагаються заплямувати його імя жидівські організації та преса.

Не пощадила памяти небіщика й польська права зґрая, що у своїй газеті „Ржеч Посполіта" обкидує імя того, що так нещасливо, всього може на одну хвилину, повірив Полякам. Згода С. Петлюри з Поляками може була найбільша траґедія не тільки всієї його діяльности, але й життя. Тіж Поляки, в яких він проти свого внутрішнього переконання хотів бачити хоч крихітку чесности й шляхецтва, кинули найбруднійшим калом на його свіжу могилу. Навіть ворожа московська преса, або краєва большевицька, для якої Петлюра був непримиримим ворогом, не дозволила собі так брудно, брехливо й нахабно накинутися на світле імя покійного.

Хочеться вірити, що таке піднесення згоди національних українських груп не розвіється знову по вітру, а прийде до більш тривкої консолідації наших національних сил, що на своїх прапорах написали „Самостійна й Соборна Україна". В імя цієї великої ідеї, в імя тої титанічної праці, що ще стоїть перед всім визвольним українським рухом, давно вже пора тіснійше злучити свої сили та не витрачати, на радість наших ворогів, тих сил на внутрішню боротьбу, часто зовсім невиправдану інтересами визвольної боротьби.

Може кров того, що поклав своє життя за велику ідею визволення нашої батьківщини, стане тим дорогоцінним цементом, що зіллє в одноцільний монолїт всі наші активні національні сили.

КІНЕЦЬ ЖИДІВСЬКОЇ КОЛЬОНІЗАЦІЇ УКРАЇНИ?

Президія Всеукраїнського Центрального Виконавчого Комітету й Українська Рада Народних комісарів на спільному засіданню зробила таку ухвалу:

„Головна Економічна Рада й Комісаріят суспільних робіт повинні до одного місяця представити опрацьований плян вербування жидівських народніх мас до продукційної праці взагалі, а до праці в великім промислі передовсім. Поручається центральному урядові союзу радянських республік віддати землі на Кавказі, Криме й Сибірі до диспозиції Жидам, які бажають поселитися на ріллі, **бо на Вкраїні нема вільних земель для жидівської кольонізації.** Комісаріят скарбу повинен дати потрібні фонди на цілі жидівської кольонізації".

Тепер уже й ми на спосіб деяких наших публіцистів скажемо: „А що, хіба ми не говорили, що на Україні нема земель вільних для кольонізації взагалі?"

Тепер і червоні окупанти признають нарешті, що таки земель вільних для кольонізації Україна немає. Треба було радянській владі та кольоністам аж стукнути лобом, щоби переконатися, що дійсно не слід було й городу городити. Зовсім непотрібно було викликати подражнення серед селянства для того, щоби нарешті відмовитися від зовсім непотрібної й шкідливої спроби, яка вже й викликала протижидівські ексцеси в Криворіжському районі.

Очевидно, хтось когось обдурив. Слід було би більше прислухуватися до голосу української національної преси та організацій.

Не знаємо ще, де будуть одведені землі для кольонізації на Кавказі; чи не на українській території: Кубанщини, Ставропольщини та Черноморщини? Але згори можна заявити, що там будуть такі самі наслідки тої кольонізації, яких вона вже досягнула на півдні України. Себ то, чекає її повна невдача та подражнення иншої частини українського населення.

Що торкається Криму, то він лише в уяві большевицького уряду лежить поза межами України. Нехай пошукають там „вільних земель", де кожен клаптик землі був використаний ще задовго до великої війни. Навіть в малоприступних горах татарське населення випасало овець. Хіба може для кольонізації віддадуть ті землі, що раніше належали царському домови, князям, графам чи просто панам, великим земельним власникам? Це буде те саме, що й на півдні України: почнуть відривати останню надію від тубольського населення на поліпшення тяжкої його земельної кризи. Отже знову повстане непотрібна ворожнеча, а згодом і боротьба, все лише длятого, щоби знову переконатися, що не туди полізли.

УТВОРЕННЄ ЖИДІВСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ.

На місце кольонізації совітська влада наказує робити на Україні друге. Московські газети повідомляють, що совіт національностей російського центрального виконавчого совіта остаточно вирішив утворити автономну жидівську республіку на Україні. В склад тої республіки будуть відокремлені жидівські хліборобські кольонії Херсонщини. Офіційний декрет про створення тої республіки оголоситься в жовтні.

Таке то й маєте: „український уряд" робить постанову припинити кольонізацію України через брак вільних земель і очевидно буде „всеподданейше" прохати московський уряд взяти це на увагу, а московський уряд наказує утворити жидівську республіку.

В склад тої республіки мають увійти жидівські хліборобські кольонії. Нових кольоній не пощастило утворити, то давай же старі, які вже більше шестидесяти років, як животіють на Україні. Завів їх був старий царат на пробу, чи можна Жидів посадити на землю. Але скоро було сконстатовано, що з жидівських хліборобських кольоній нічого не вийшло й їх забуто, хоч спочатку вони й мали значну підтримку від уряду. Догосподарювалися кольоністи до того, що в кольонії не побачите ні жадної деревини, ні квітки, ні кущика. Не видно домашньої худоби, а лише де з десятого двору виглядає якаебудь шкапина, яку вже давно пора продати на шкуру. Навіть собак нігде не чуть. Стоять напіврозвалені хати, повітки, стайні, що тримаються на трьох підгнивших стовпах. Страшне, жалю гідне враження робили завжди жидівські кольонії, коли було проїзджати попри них. Посаджені силою на землю сини Ізраїля тікали з тої землі та робилися дрібними розїздними торговцями, або бродячими ремісниками. А землю їх або арендували за дешеву ціну сусідні селяни, або вона заростала буряном.

Такий був вигляд ріжних Сейдеменух, Нагартавів, Добринька, Ефінгарів, Ново-Полтавок то що. Таких кольоній можна було нарахувати не більше десятка. Жидівське населення в них не досягало й 5% загальної кількости населення району тих кольоній.

Коли з них треба утворити республіку, то Ню Йорк чи Филаделфія має більше право стати автономною жидівською республікою ніж той район на Україні.

Але московські червоні царики створять таку республіку. Для них все можливо. Ще покійна матушка цариця говорила, що цар може й святих робити, то чому червоним не робити жидівської республіки на Україні.

ПРОРОК.

Сорок літ поблукав наш Франко
По галицькій пустині,
І хоч нужду і спрагу терпів,
Не просив милостині.

Сорок літ і боровся і терпів
За народню свободу,
Все найвище, найкраще, що мав,
Він віддав для народу.

І провадив безстрашно народ
Крізь вибоїни поля,
У прекрасний обіцяний край,
Де всміхалася воля.

А як гасло в народніх очах
Світло сонця огненне,
То світило біблійним стовпом
Його слово натхнене.

Та хоч тільки роботи вкладав
В рідне племя кохане,
Виростали з народу щодня
Авірони й Датани.

І казали: „Він дрочить лишень
Ваше серце хоробре.
Чи в пустині, де манна паде,
Нам сидіти не добре?!"...

І кричали (у рясах, без ряс):
„Гей! Зробім йому амінь!!"
І о диво! Що друга рука
Простягнулась по камінь.

І летіло каміння як рій,
І ранило пророка,
І сердешною кровю сплила
В грудях рана глибока.

Та Франко не ховавсь, не втікав,
Хоч терпів невимовно:
„...О Ізраїлю, як би ти знав,
Чого в серці тім повно!?..."

І провадив до волі народ,
Призабувши на рани,
І тягнулись за ним мимохіть
Авірони й Датани.

А як блиснув обіцяний край
Серед гуркоту грому,
Згасли очі пророчі на все,
Змовкло серце у Ньому.

Похилились, як колосся, народ
Впали сльози як манна,
А Датан і хитрун Авірон
Закричали: „Осанна".

В чорнім смутку старі і малі
Поховали Пророка,
І рішили, щоб була над Ним
Ще й могила висока.

А це справа зовсім не важна
І для нас це дрібниці,
Не потрібно до цього буде
Ні мармору, ні криці.

Справедливість і правда над все:
Величаймо Теміду!
Бо з каміння, що било Його,
Ми здвигнем піраміду.

Галактіон Чіпка.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and Holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Ситі і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЯК БУДУЄМО СИРОТИНЕЦЬ У. Н. СОЮЗА.

45.

Братство св. Михаїла в Бріджпорт, Па., відділ 15. Українського Народного Союза.

На річних зборах нашого відділу, котрі відбулися дня 20. червня, прибула більшість наших членів. Прибули також члени позамісцеві аж з Потставн, котрі не жаліли ані труду ані коштів подорожи, але на збори прибули, бо знали, що там будеться обговорювати справу будови Сиротинця У. Н. Союза. По предложенню цеї справи урядниками та по короткій нараді ухвалено на сю ціль висигнувати з відділової каси суму $25.00 а кромі сього присутні зложили від себе добровільні жертви. З тих членів, котрі на збори не могли прийти, декотрі передали свої жертви на руки секретаря. Добровільними жертвами зложено 17 долярів. Тим усі жертводавці дали доказ, що вони розуміють вагу й значіння такої інституції, як Сиротинець У. Н. Союза, де наші сироти могли би знайти притулок і де їх можнаби виховувати на добрих і свідомих громадян. — Василь Пухта, секретар.

46.

Братство св. Стефана в Йорквил, Огайо, відділ 77. Українського Народного Союза.

Справу Сиротинця порушено на піврічнім мітинґу в місяцю червни. По короткій дискусії члени одноголосно заявили, вони будуть підпирати будову Сиротинця Українського Народного Союза, однак тепер прийшов тяжкий час для нашого відділу та його членів через банкротство одного місцевого банку. Наші люди мали гроші в тому банку, а тепер не знати, скільки вони дістануть своїх ощадностий. Наш відділ теж найшовся в скрутнім положенню, бо не може через банкротство навіть виплатити своїм хорим членам хорої запомоги. Тому й наша каса не може нічого визначити на будову Сиротинця, хоча наші члени раді би сей великій справі помогти. Як лишень справа вирішиться, то ми певно не відтручимо руку нашого Батька-Союза, котрий нам так щедро помагає. — Петро Воловід, секретар.

47.

Сестрицтво Успенія Пресвятої Діви Марії в Дері, Па., відділ 303. У. Н. Союза.

Ми дістали всі друки від комітету Сиротинця Українського Народного Союза, але, на жаль, мусимо заявити, що ми свої справи не мочли покищо ще порушити у нашим сестрицтві. Не тому, щоби ми не розуміли великої ваги сеї справи, бо наші членкині за сею справою певно постоять, бо вони знають, що Сиротинця потреба. Отже не тому ми справи ще не порушили, щоби ми справи не підпирали, а тому, бо тепер нам не можливо. Наперед наша місцевість має наших Українців всего які 22 фамілії. Наш відділ невеличкий, істнує всего 2 роки, а до того до нього належать люди з тих самих родин, бо є родини, з яких і 5 душ належить до відділу. Через те, хочби ми й зробили збірку, то вона богато принести не може. На наше нещастя наш відділ тепер має видатки і вичерпується зі сил, щоби удержати одну членкиню, яка вже від давна має солітера в жолудку. Її діти такі, що хто їх побачивби, то би заплакав з жалю. До того її мужа побило підчас праці в майнах так тяжко, що ледво з життям вийшов. З того всі можуть побачити, чи ми можемо щось дати на Сиротинець, навіть коли дуже хочемо.

Перепрашаючи членів Українського Народного Союза за те, що ми не можемо тепер станути попри них у їх великім ділі, ми кличемо до тих, які щасливійші від нас, які мають по своїх громадах богато Українців, які мають великі й богаті відділи, які мають богато гроший, а не мають таких великих пригнітаючих тягарів, щоби вони тепер не пожаліли й не поскупили своєї праці й гроша для виставлення Сиротинця Українського Народного Союза. Може нам ще колись поощаститься, може нам доля на краще заверне, і, може ще й ми, дасть-Біг, будемо могти дещо зробити для великого милосердного діла. — Катерина Королевят, предсідателька; Катерина Брайтс, секретарка.

48.

Товариство ім. Богдана Хмельницького в Істоні, Па., відділ 137. Українського Народного Союза.

По думці нашого відділу, справа Сиротинця розвиваєтся гаразд.

Наш відділ застановлявся над справою на своїм місячнім мітинґу й ухвалив з каси дар в сумі 25 долярів, а відтак члени зложили добровільними жертвами 28 долярів і 50 центів. Висилаємо разом від відділу й членів суму 53 доляри 50 центів.

На мітинґу не було всіх членів, і тому жертва не випала велика. Ми збирати жертви не перестаємо, і ми певні, що в нашому відділі не найдеться ні одного члена, який не захотівби помогти такому великому ділу. Збори ухвалили, щоби кождий член зложив щонайменче 1 доляр добровільної жертви. Бажаємо щасливого успіху членам Українського Народного Союза. — Микола Підгайний, секретар.

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ

Бріжпорт, Конн. Н. Н—ук. Пересланий Вами витинок з польської газети про Галичині передрукуємо в такій формі, як це подали американські анґлійські часописи.

Бостон, Масс. Петро Гр. Це є маловажне, якої віри був Іван Франко. Ми не віддаємо Франкови чести як греко-католикови чи православному чи невіруючому, а тільки як нашому національному ґенієви.

З українського життя в Америці.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Поклик до українського жіноцтва.

Наспіла для нас хвиля взятися до праці. Не можна вже нам більше бути байдужними і дбати тільки про себе.

Бо і справді, що ми Українки зробили до сього часу в Америці?

Народнє життя кипить, а ми залізли в мишачі нори і не показуємося ніде на світ. Виглядає на те, що нас майже ніхто не обходить, а думаємо тільки про те, щоб краса не марніла, щоб красно вбратися, деколи потанцювати та вийти добре заміж. А чи так має виглядати життя вільної української жінки?

Так дальше бути не може. Нам, українським женщинам, треба конечно учитися самостійно думати, дивитись на світ власними очима та інтересуватися цілим народнім життєм. Памятаймо на те, що український нарід, це злука українських родин, які мають між собою богато спільного. І тут якраз українська жінка, як мати родини, має найбільшу задачу до сповнення.

Обовязок наложений на жінку не повинен обмежатися лише на своєкровну родину, але повинен розтягатися на всі роди одного і того самого українського народа. Українська жінка мусить взятися до народньої праці і збудувати свою власну жіночу організацію. Це дуже сумно, що на так велике число покликів в часописях від Союза Українок в Америці відізвались тільки жінки з Ню Йорку і Нюарку. Чиж поза ними нема вже тут других жінок?

До Жіночого Зїзду, який скликує Союз Українок, вже недалеко. Ми тут в Ню Йорку вже приготовані до нього і ждемо слова і думки других жінок. Українські Жінки! Не ждіть на нікого, а ставайте в наш ряд, коли дійсно любите неньку Україну, коли цініте правду, коли кохаєте свободу.

Доля наша лежить в кождої з нас зосібна.

Де поділися предсідательки жіночих товариств і сестрицтв? Чому вони не відзиваються і не вступають до Союза?

Бути членом Союза Українок це гордість, і я горда, що моє товариство, Жіноча Громада в Ню Йорку, є таким членом. Я тішуся, що хоть тим можу сповнити свій обовязок супротив свого народа.

Ставайте і Ви Сестри, в ряди Союза Українок, бо час минає, ми ждемо на Вас. Ви чейже не схочете бути гіршими від других, бо Ви такі самі доньки українського народа, як ми.

Стефанія Абрагамовська,
предсідателька Укр. Жіночої Громади в Ню Йорку.

МІТИНГИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА

РОЧЕСТЕР, Н. Й. Тов. Вільні Козаки, від. 316, повідомляє своїх членів, що місячні збори відбудуться в четвер(дня 8. липня, о годині 8-ій вечером. Обовязком кождого члена прийти раз в місяць на збори. На сих зборах контрольна комісія здасть піврічне справозданне, тому кождий член повинен прийти на час, щоб до пізна зборів не тримати. Нехай кождий дивиться на годинник, а не чекає аж смеркнеться. Буде вибір обслуги до пікніку, котрий відбудесь 11. липня. Котрі члени обіцяли взяти бонд на новий дім, хай сего місяця заберуть, бо не притримуйте других. Пригадуєсь, що сего місяця будесь збирати по $1 до Центрального Комітет і по $1 на Сиротинець при У. Н. С. Не відкладайте з місяця на місяць, а тим часом знов якась ухвала западе, тоді декотрі члени нарікають, що в Товаристві велика драчка на доляри. Хоч кождого півроку повинен кождий член постаратись привести по одному новому членови до Товариства і У. Н. Союза. — Заряд Тов. В. К.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО СТАРОМУ КРАЄВИ.

ГАНОВЕР, ПА.

Збірка на жертви кривавої неділі в Галичині.

В українській католицькій церкви в Гановер виголосив о. Струтинський слово на тему послідних кривавих подій в Галичині. На жертви тої кривавої неділі з дня 6. червня с. р. зібрано в тій малій громаді між нашими Лемками 25 долярів.

Гроші переслано до Обеднання в Філаделфії.

МЕКАДУ, ПА.

На потерпівших при послідних подіях у Галичині.

В українській католицькій церкви зібрано на Службі Божій дня 13. м. м. $24.50 на допомогу тим жертвам, що потерпіли в часі послідного революційного відруху в Галичині, о. мітрат Жук зложив від себе на ту саму ціль $2. Разом вислано до краю через Обеднання $26.50.

АЛЛЕНТАВН, ПА.

Збірка на Рідну Школу.

В українській католицькій церкви зібрано на зазив о. Симеона Милянича на допомогу Рідній Школі $20. о. Милянич зложив від себе 5 долярів.

Разом вислано до Обеднання 25 долярів для висилки до краю на потреби Рідної Школи.

ЛОРЕЙН, О.

На дальшу потребу.

Клоню свою голову перед своїми братами, що так по геройськи боронять нашої рідної землі. На допомогу жертвам тої боротьби пересилаю від себе через Обеднаннє свою скромну жертву в квоті $5.

Ілько Бігун.

РІВЕРГЕД, Н. Й.

Збірка на інвалідів.

Наша громада помянула в часі Зелених Свят на зазив нашого пароха о. Михайла Киндія наших інвалідів і зібрала $9.52, які вислано до Обеднання до висилки до краю.

РІВЕРГЕД, Н. Й.

З весіля на Рідну Школу.

В часі весільної гостини в нашого шановного громадянина Івана Ломаги зложили молодята: Антін Каплар і Стефанія Ломага разом з гістьми $13.10 і переслали їх до Обеднання на потреби Рідної Школи в краю.

ФИЛАДЕЛФІЯ, ПА.

Збірка на інвалідів.

В четвер 24. червня в домі Т-ва Амер. Горожан відбувались збори всіх місцевих українських організацій. Під обради взято також справу інвалідів бувшої Української Галицької Армії. З нагоди Зелених Свят і щирої промови гром. І. Пеленського переведено збірку на інвалідів. Жертвували слідуючі громадяне: по 2 долари: Іван Пеленський, А. Д. Пашук; по 1 дол.: Т. Грицей, М. Вишиванюк, Т. Свистун, А. Бучацький, Мих. Пеленський, В. Петрусик, І. Навлюк, В. Білокур, Г. Грицишин, Н. Кобель, Й. Маледевич, Т. Малик. Разом зібрано 16 долярів. Відослано на призначену ціль 15 долярів а за пересилку заплачено 1 доляра.

При тій нагоді подаємо до відома громадянам з Филаделфії, що заходом Загального Комітету устроюєсь пікнік на Луіс Фармі на день 5-го липня, з якого доход призначений буде для політичних вязнів. На згаданих нарадах принято ухвалу, що Громади, Братства і Товариства обовязані давати якусь жертву з підприємств для рідного краю.

Громадяне міста Филаделфії: піддержуйте визвольну роботу для рідного краю!

При всіляких нагодах памятайте про Рідну Школу, українських інвалідів та на політичних вязнів.

Проч з всіма роздорами, хай живе між нами братство і згода.

Теодор Малик.

ДЕЩО ПРО ХЕМІЮ.

Що таке хемія?

Мало не кождому з нас приходилося мати до роботи з папером, милом, склом, сірниками, фарбами, штучними навозами, з поживою, стравами і приправами і напоями і медицинами.

Наука хемії й власне вчить, з чого річи в природі складаються та які бувають з тими річами переміни. На хемії основується сучасний промисл, і кождий культурний чоловік уживає німі хемічних виробів та послугується ними в щоденному життю.

Вчені люди, що те все виробляють, пояснюють і розсліджують, називаються хеміками. Вони можуть зробити богато пожиточних, а й богато шкідливих річий. З одного боку фабрики роблять медицини, з другого ріжні напої й бабські витребеньки як: фарби до лиця, смаровила, порошки і другі косметики; а ще инші виробляють штучне молоко; штучний сир в порошку; яйця роблять з крохмалю і соди; „правдивий мід" роблять з тростинового цукру, до масла додають танного смальцю і олію із зерен бавовни; муку вибілюють галуном, дають домішку крейди, мкуи з зіпсутого гороху і фасолі, щоби в той спосіб побільшити її вагу. Як бачимо, богато з тих виробів є пожиточними а богато з них є шкідливими для людського здоровля. А без науки знання, без науки хемії самий собі не годен ніяк пояснити. Наука хемії розсліджує й пояснює їх повстання.

Хемічні переміни матерії.

Коли спалимо дерево, повстане переміна: було дерево, а тепер повстав дим, зробилося тепло й лишився попіл. Такі переміни називаємо в науці реакціями.

Реакції відбуваються в нас і круґом нас безнастанно. Вони мають первоврядне значіннє для цілої природи й для людського життя. Воздух, вода, пожива, одежа і все инше піддається змінам і перемінам. Спаленнє вугля в печи, стравленнє поживи, розклад органічного тіла, кислота молока, хліба, алкогольних напитків, вибух стрільного пороху і такі инші прояви, се все реакції або переміни матерії.

Згаряючі матеріяли називаються органічними, а ті, що не згорять а лишаться, називаються матеріялами неорганічними.

Нинішна наука хемії знає вже поверх вісімдесять ґатунків матерії. З тих то ґатунків матерії складають весь живучий і неживучий світ. Кождий ґатунок матерії має свою назву, вагу і свійства. Вчені називають сі ґатунки матерії елементами або первнями. Елементи лучаться одні з другими і творять ріжні сполуки. Приміром, вода складається з двох елементів: один називається водень а другий кисень; оба разом творять воду.

Розсліджувати якінебудь плини, гази і ціпкі матеріяли на складові їх частини — се є завданнєм хемії. Хемія сягає неустрашимо по правду, по знанню і тайну роботу великої газдині-природи, яка чоловікови всюди помагає.

Основні елементи органічного матеріялу.

Уголь, кисень, водень і азот се головні елементи живої природи або органічної матерії.

З цих елементів складається весь рослинний і звіринний світ. Рослини черпають їх з воздуха і з води для своєї поживи і переробляють їх на рослинні клітини. Звірята рослини їдять, і тим способом рослинні клітини опиняються в звірятах, або кажемо: звірята жиють рослинами.

На рослинах і звірятах розвивається чоловік; вони служать йому на поживу. Хемічний складник поживи і хемічний складник людського тіла одинаковий, і можна сказати, що людина складається з того, що вона їсть.

Наука, яка з грубшого займається будовою людського тіла, називається анатомія. А наука, що займається чинностями людського тіла, називається фізіологія.

На хемії, анатомії і фізіології опирається гигієна і дієтетика, або наука про те, як берегти своє здоровлє.

Подав **П. К. Сусла,** Вунсакет.

В. Будзиновський.

ЯК ПАН РАДНИК ОЖЕНИВСЯ.

ОПОВІДАННЄ.

(19)

Голоси наближалися. Радник чув, що продираються крізь кущі, та що за хвилю будуть на галявці. Не надумуючися, радник подався в бік і щез в малинах. Хоч між малинами були колючі ожини і кропива, він не зважав на се. Ішов далі, аж поки не заліз в таку гущу, щоб в тім його скритку вже ніяк не доглянули. Сидів там і наслухував. Ті, що його так сполошили, балакали голосно, але голоси доходили до радника придавлені шумом смерек і він не розумів, про що вони балакають. Хвильку кричали, гоготали, неначе кличучи когось. По хвили все затихло. Радник доміркувався, що вони нарешті віддалили. Вийшов зі свого скритка, прийшов на галявку і... впрів.

— Що мені тепер діяти?! — аж голосно крикнув, коли свого одягу не знайшов. — Я гадаю, що то Американець з Вірою, а то мені злодій!

Радник не сумнівався, що його обікрали! Цілий одяг з білем, золотий годинник і портфель з кількома сотками. Коби не голий, то ще міг би здогнати злодіїв. Але як йому голому, тільки в черевиках і в циліндрі, вийти з тих кущів?

— Коби хто надійшов, — радник думав, — то я попросив би його, щоби пішов до готелю і сказав Мошкови принести мені другий гарнітур. Инакше й до готелю не дістануся.

Радник став понад кущі розглядатися, став наслухувати, чи хто не йде. Але ні його око ніхто не доглянуло, ні ухо не вчуло. Аж десь, може по годині почув голоси. Та що з того! То йшли самі дівчата. Радник скулився, щоби не побачили його. Дівчата пройшли, радник знов підвівся. Підійшов аж під плай та засів за корчем. Надіявся, що як Американець не знайде його в малиннику, то піде плаєм в гору. Очивидно, йшов би з Вірою.

— Тоді, — радник думав — закличу його, щоби в кущі увійшов сам, без Віри. Коби тільки Вірі не захотілося пхатися в кущі за вуйком.

Радник сидів, і ждав, але ніхто не показувався. Година йшла за годиною. Вже й сонце стало котитися вниз. Вже й в животі воркотіло, бо радник вийшов по сніданню, а тут вже близько до вечері. Чув, що як не зїсть чогось, то вмліє. Вліз в малинник і став напихатися малинами. В череві далі воркотіло, бо малини, то так, як вода. Помагав собі афинами, але й тим голоду не зацитькав. Ішов щораз далі і на краю зруба, де вже зачинався ліс, побачив кілька лисичок. Зібрав їх, вкинув до циліндра і став роззиратися за губами. Знайшов ще пару лисичок, пару рижиків, пару козарів і пару голубінок. Накінець попав на ціле гніздо буківців, себ то „правдивих" грибів.

— Буде пир. — подумав.

Коли циліндер вже був повний, поставив його на землі і став збирати ріще. Назбирав цілу купу, таку високу, як він сам. На щастє сірники мав. Виймив їх зі шкарпитки і ріще бухнуло снопом вогню. Коли огонь вигорів, радник розгорнув попіл, в ямку вклав гриби, пригорнув попелом і гранню. По якімсь часі розгорнув попіл. Деякі грибки були спалені на вуголь, деякі ще сирі, але більша половина, в сам раз. Радник став їсти. Як смакувало, так смакувало, але їв. Коли вже наївся, знов пішов під плай пильнувати, чи не зявиться якийсь мущина. І тепер не мав щастя.

— Нема иншої ради, — думав, — як в сих кущах сидіти до ночи. Аж цілком пізно, коли літники вже будуть в хатах, зійду, підійду під вікно Мошка і застукаю. А може, як нікого не буде в сінях, то й до моєї комнати прокрадуся.

Рішившися, радник пішов назад під гору, де лишив був пару спечених грибів. Голод знов зачав дошкулювати, отже він гадав зацитькати його недоїдками. Не сумнівався, що прийшов на те саме місце, де клав огонь, але там не було й сліду не то з грибів, але й з ватри. Значить, на давне місце не попав. Ходив, лазив навкруги сего місця, але труд був даремний. На добавок смеркало, далі й ніч покрила гору. Радник сів на відземку, щоби переждати ще яку годину і в надії, що вже не зійдеся з літниками жіночого пола, пустітися назад до готелю.

Ґадаючи, що вже досить пізно, радник встав і пустився в сторону, де, на його думку, був плай до готелю. Ступав дуже обережно, щоби не зачепити за колючий мотузок ожини, щоби не влізти в кропиву. Обережність не все помагала. Коли вийшов на плай, пекло його на цілім тілі. При слабім світлі закутаного в хмари місяця побачив край плаю горбок. Сів, щоби видихатися. Горбок був мягонький, подавався як подушка. Радник думав, що то старий відземок порослий мохом. Нараз вхопився за лівий бік, бо сильно запекло. Вхопився за одну литку, за другу. І тут і там запекло. Лізе в уста, в ніс. Радник схопивсь, та став тріпатися. Аж тепер доміркувався, що той горбок, той мягкий фотель, то... муравельник. Мурашки великі, як пчоли. Довго тревало се, заки пообтріпував їх з себе.

— Я чув, — думав при тім, — що як хто має ревматизм, то найліпше влізти в муравельник. Симпатична курація!

Обтріпавшися, радник пішов далі плаєм. Дивувався, що так довго йде.

— Чи я несвідомо так далеко відійшов був? — думав. — Чейже я не зблудив, бо плай взагалі нігде не розходився.

Нарешті радник зійшов, перед ним стелилася долина. Ґотелю не бачив, але се пояснив собі тим, що місяць вже зайшов і ніч була дуже темна. Всеж таки, хоч не видко було самого готелю, то дорогу до него повинна би показувати ліхтарня, яка при вході до готелю все світилася через цілу ніч.

— Хиба нині, неначе мені на злість, жид згасив ліхтарню?

Радник пустився в сторону в котрій, гадав, стоїть готель. Ледви зробив пару кроків, йойкнув, бо впав в якийсь рів, по коліна у воду. Хоч вода була зимна, бо била просто зпід скали пару кроків далі, радникови зробилося горячо. Вже не сумнівався, що зблудив, бо між його готелем і зрубом не було ніякого рова, ні потока. Радник виліз з води і став думати, що йому далі робити.

— Чейже тут до рана не лишуся, — сказав сам до себе. — Коли тут долина, то десь недалеко буде Прут. Здовж ріки йде дорога і здовж дороги також людські хати. Як не до готелю, то зайду до якого гуцула. Бодай молока дістану.

Радник пустився далі. Обережно, щоби знов не впасти в який потік, або яму. На раз, аж в долоні плеснув, так втішився. Перед собою побачив світло. Як далеко від него, не міг виміркувати, бо ніч не позволяла й оком змірити відсталь. Пустився, майже бігцем, вперед. Вліз в кропиву, але не зважав на се. Пхався далі, вліпивши свій зір в світло, щоби його з очий не втратити. Йойкнув і станув, бо в розгоні вдарив собою в тин. Щоби тільки йти просто до світла, не збочував ні в право, ні вліво, огорожі не обходив. Переліз і доміркувався, що він в саді. Світло ставало щораз виразнійше.

— Славити Господа! Там якась хата.

Нараз радник спинився.

— Я так втішився, що вже попав на якусь хату, а то може бути хата Муркової. Я знов осмішивсь би. Дівчина вже рішучо пропала би... Нехай пропадає! Коби тільки скінчилися мої тортури... Впрочім, як се хата Муркової, то не конче потребую зголошуватися там. Відтам знаю дорогу до готелю. В ночи ніхто дорогою не ходить... А хоч би й хто йшов, то в тій пітьмі не побачить мене. Не побачить, що я голий... як побачить, то не доміркуєся, що то я.

Радник знов пустився до світла і знов спинився. Від світла залунав лютий лай собак. Сей лай наближався до него. Очивидно, собаки ґазди почули його. Перед собаками радник мав великий респект. Раз, коли ще був школярем, обсіли його. Також в чужім садку. Знаки від їх зубів ще до нині світилися на його литках. Не надумуючися, радник вискочив на першу галузь яблінки. З неї поліз на другу, трету, четверту. Ледви сів на ній, під деревом залаяли ріжними голосами три собаки.

— Добре, що я на дереві, — радник подумав вдоволений. — Собаки не пустили Магомета до гори, то гора прийде до Магомета. Чейже ґазда, як почує такий пекольний лай собак, вийде подивитися, хто то закрався до його саду. Прожене сю тічку і я злізу.

Ґазда, побережник Тимко, що саме хотів лягати спати, почув лай своїх собак. До хати вбігла його донька Ксеня, кажучи:

— Тату! Собаки як скажені метнулися до саду. Мабуть спіймали злодія, бо брешуть в однім місци.

Тимко взяв рушницю і пішов до саду. Ідучи за голосом собак, прийшов під яблінку. Собаки, писками зверненими в гору, завзято дзявкали. Не було сумніву, що на яблінці сидить злодій.

— Нарешті маю тебе, злодюго! — Тимко крикнув. — Вже три яблінки обмикав безкарно, але аж з четвертої дістану тебе. Злізь!

— Я не злодій. Я йшов до вас. До вашої хати, — радник виправдувався.

— До моєї хати? Або моя хата на дереві?

— Я на дерево втік перед собаками.

— То чогож ти вліз в сад, як ти йшов до мене? Приступ до моєї хати тільки від дороги.

— Бо я зійшов з гори, вийшов з ліса. Як злізу, розкажу вам, як до того прийшло.

— Як злізеш, то розкажеш, але не мені. Будеш розказувати жандармови. Бо я тебе зараз до жандармів поведу. Злізь!

— Злізу, але прожените собаки.

— Собаки лишаться тут. Нехай тобі пообмикують литки, так як ти пообмикував мою садовину. Злізь!

— Кажу вам, що злізу, але не собакам в зуби. Волю сидіти тут до рана.

— То сиди! — побережник крикнув і пішов, не сумніваючися, що собаки не позволять злодієви втечи.

(Дальше буде).

ЖИТТЯ НА УКРАЇНІ.

Сими днями приїхав до Канади на кораблі Антонія, лінії Кунарда, гр. Діомид Біський, 26-літний брат відомого лікаря д-ра Захара Біського. Знаючи, як наші люди цікавилибися, як живеться нашим людям на Україні, колиб так подати про се до газети, я рішив дати гр. Біському ряд питань, на які він відповів мені ось так! річи:

„В Ризі я мав задержку. Канадійський представник не хотів видати мені дозволу на вїзд до Канади, бо я не мав на пашпорті замітки, що маю право назад вернути. Суперечка між російським і канадійським урядом тревала два місяці, квітень і май. Я мусів чекати на конець тої розправи і в кінці дочекався. Я дістав дозвіл їхати дальше.

„Їзда кораблем була добра. Урядники і слуги та моряки ввічливі і всюди помічні. Я дістав докладні рахунки про гроші, які брат мені вислав. Все було в порядку. Нас їхало з України 12 осіб. Всі здоровані, який добрий харч. До обіду й вечері набіть овочі. В каютах спали ми по 2 або 4. Великий порядок. А чисте все як свіжий сніг. Жаль нам було висідати.

„Ще до того в Канаді був дощ. Сонце засвітило аж перед Вінніпегом. По шибах текла дошівка, на дворі дошівка, якісь зелені ліси, чи смерекові, я не знаю і сіре каміннє. Каміння досить. А на Україні коло Проскурова його мало. Там би воно придалося.

„Я іду до свого брата в Абердині, якось так воно називається, але чи велике, чи мале, не знаю, скажіть. Брат тамки проживає і я хочу з ним працювати. Писав до мене листів много. Дуже добрий брат. А наш брат, лікар, тепер у Парижі. Я хотів з ним бачитися і вступити до Парижа, але не ставало ні гроша ні часу. Я хотів захопити корабель. Брат лікар роджений в тім селі, що ми всі, в Іванківцях Олешинських коло Проскурова, пять верств лише дороги від Проскурова. Ходив там в селі до школи а потім виїхав з одним поміщиком до Парижа. Має тепер 41 літ. Він прислав до нас, до дому зимнку тої машини, що мірить ум чоловіка, до чого хто спосібний, а до чого неспосібний. Ся електрична машина показує чи хто має здібний мозок і до чого здібний. Минув вже який рік, як ми дістали сю знимку.

„Родичі живуть у селі. Батько Сергій має 75 літ а мати Параска 70 літ. Батько хліборобом, має талан до малярства. Дома лишився один брат Іван, має 45 літ а той брат в Абердині має 33 років.

„До села приходять тепер українські часописи. Того перед тим не бувало. Приходить „Радянське Село". В нашій околиці 25 сіл, то є Проскурівський Район, а передше звалася Пашковецька Волость. Ся волость славна з часу війни за українську свободу. Люди тої волости хотіли мати правдиву свободу і не терпіли ніякого гніту і ніяких приказів. Воювали зі всіми, хто до них приходив.

„Проскурів стоїть цілий, незавалений. Жиди торгують також, як і „раньше торгували. Добрі чоботи на неділю з хромової шкіри коштують 15 карбованців, а фунт хліба 5 копійок. Два карбованці і двайцять копійок йде тамки на один долар. В нашім селі поділили селяни між себе лише ті поля, що лишилися по війні без господаря.

„В школі вчать по українськи. Школа семилітна; школяр ходить сім літ до неї. Учителів є кількох, самі Українці. Архиєрей, Українець, має дві церкви до обслуги: одну деревяну, другу камяну. Але сварок про релігію в нашім селі нема. Доходу в церкві має архиєрей много і длятого волить бути у нас, як в Проскурові.

„Всі ходять до церкви. Старі й молоді. Село велике. Знають його далеко, що дуже свідоме.

„Хочу в Канаді працювати на фармі. Я не думав, що застану тут Українців. Вже кілька літ хотів дістатися до Канади. В селі приходили до мене працюватися. Не можуть їхати до Канади, бо гроша на дорогу за мало. А тепер пашпорт для трудових коштує 250 карбованців т. є 125 долярів, а пашпорт для нетрудових коштує 350 карбованців то є 175 долярів.

„Канада видається порожна. В старім краю много люда, а тут много поля.

„Вінніпег дуже гарне місто. І той дворець гарний. Я не сподівався застати тут Українців. Мене тішить, що ви вийшли зі мною поговорити. Але жандармів ніде не виджу. Що се є? На Україні маємо много жандармів. На кождім двірці і по місті. Мають на голові кашкет і револьвер при боці. Одіті в довгі шинелі. А тут дивлюся, дивлюся і не виджу нікого з револьвером!"

Рск.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ.

Михайло Губчак, визначний громадянин і горожанин міста Станиславова, помер 22. мая 1926 по короткій недузі в 60-ім році життя. Покійний походив з Калуша. Вже як студент працював на всіх ділянках національного відродження. Покінчив українську гімназію і теольогічний факультет у Львові, але не висвятився. Опісля працював як урядник в „Просвіті", згодом був співробітником „Діла", та редактором „Свободи", а в р. 1900 став директором театру „Руської Бесіди", який вів до р. 1905. В тім році оженився з артисткою театру Фіялковською, осів постійно в Станиславові, де був заступником Товариства обезпечень „Дністер" аж до вибуху війни. В р. 1915 забрали покійника уступаючі російські війська і як заложника запроторили в Сибір, звідки повернув в р. 1918. Від того часу боровся покійник за хліб насущний, спершу був купцем, через кілька років займався деревним промислом, вкінці дістав посаду секретаря Союза промислових стоваришень і на сій посаді заскочила його смерть. Був людиною гарного характеру, шляхотних почувань і доброго серця, який творив добре, де тільки міг. Полишив вдову Валерію і доньку Тетяну. Похорони відбулися в Станиславові у вівторок, 25-го травня 1926 о год. 4-ій попол. — Вічна йому память!

о. Андрій Білецький мітрат, б. генеральний вікарій, офіціял, архипресвітер, предсідник гр.-кат. митрополичої капітули, прелат домовий його святости папи, совітник митрополичої консисториї і пр. і пр., роджений 1847 р., висвячений 1872 р., упокоївся в Бозі по довгій і тяжкій недузі, в 54-ім році священства, принявши св. Напутіє, дня 19. мая, 1925. року.

Покійний походив з міщанської сімї. Гімназію покінчив у Львові, а богословія у Відні. Оженився з Наталією Гораленич, дочкою священика, одначе по двох роках, будучи батьком одної доньки, повдовів. Перенісся у Львів, де щебель по щеблеві дійшов до можливо найвищого єрархічного щебля — мітрата, архіпресвітера і препозита Капітули. На його долю випало тричі в житті правити львівською дієцезією. Двічі як капітульний вікарій по смерти бл. п. кардинала Сильвестра Сембратовича і Юліяна Куїловського, а раз, в часі арештування й увязнення митрополита в Росії, як генеральний вікарій. Коли важилася справа обсади станиславівського а потім перемиського епископського престолу, прилюдна опінія видвигала і його імя між кандидатами. Покійний — це була сильно зарисована індивідуальність. Він все знав, чого хоче і до чого змірає. Посягав і посідав велику власть, але й умів без розпуки, тихо і спокійно переносити і заведені надії. По переконанням був „старорусином", але в останніх часах зблизився до українського руху, вірючи в його розріст і перемогу. Майбутній історик грекокат. церкви в Галичині не поминеі і цеї характеристичної постаті з церковного поля — В. И. П.!

Осип Гірняк, дяк зі Струсова, помер у домі своїх дітий в Тернополі дня 18-го травня с. р. Покійний родився 1848 р. і вибув на становиці дяка в Струсові 50 літ. Належав не тільки до найкращих і найсвідоміщих одиниць споміж наших дяків, але й до найкращих синів українського народу. Був зразковим батьком і виховав своїх дітий не тільки на втіху собі, але на користь цілого народу. Його сини др. Юліян і др Никифор Гірняк займають поважні становища в українськ... громадянстві, два молодші сини кінчають університетські студії в краю, а один у Києві. Зразковому громадянинові і батькові нехай земля легкою буде.

Проф. Михайло Рибачек.

В суботу (22. ц. м.) вчасним ранком розпрощався з цим світом по довгій і важкій недузі професор філії акад. гімназії у Львові проф. Михайло Рибачек. Зі смертю проф. Рибачека зійшов в могилу один з передових представників педагогічного світа, визначний математик, людина прекрасного характеру, приятель молоді і громадсько-культурний робітник.

Покійний родився 1874 р. в містечку Микулинці, де його батько був управителем школи. Гімназію й університет (фільософічний факультет) покінчив у Львові. Вже маючи 22 роки, був (в р. 1896) учителем гімназії в Бохні, склавши з відзначенням учительський іспит. Опісля перенісся в р. 1898 до Коломиї, де пробув до р. 1907, коли його покликано до Львова. В р. 1919 був управителем філії акад. гімназії у Львові, одначе мусів уступити з цього становища з огляду на недугу.

Як учитель був в міру вимагаючий, але відносився до молоді з прихильністю і любовю. Таким самим почуванням відплачувалась йому і молодь, навіть ті, що не могли подолати крутих математичних формул, а які кінець кінців все одержували від нього „з ласки" першу клясу. Покійний був незвичайно товариською й життєрадісною людиною, Тим більший жаль, що смерть влучає якраз тих, що несуть в серцях, думках і ділах радість життя.

В Коломиї працював Покійний в богатьох освітньо-культурних установах, віддаваючи праці в народнім університеті, який за часів перебування в Коломиї проф. д-ра Ів. Раковського осягнув був там досить високий рівень.

Після переходу до Львова Покійний продовжав працю в культурних установах, займав становище голови філії „Учит. Громади", був головою „Боянна" і т. и. На становищі тимч. управителя філії акад. гімназії втішався загальним довірєм і пошаною. Як визначний математик (писав теж і теоретичні розвідки) належав до комісії по оцінці шкільних підручників.

Покійний полишив вдовою Марію з Кульчицьких, доньку відомого покутського діяча пок. Григорія Дашинич-Кульчицького, і троє дітей, з яких найстарша донька якраз приступає до іспиту зрілости. В. И. П.!

ПАМЯТИ ВИЗНАЧНОГО ДІЯЧА.

З Нового Санча наспіла сумна вістка: в суботу, 22. травня ц. р., помер там заслужений народний діяч, почесний член „Просвіти" і бувший парляментарний посол, бувший радник дирекції скарбу Василь Яворський.

З Покійним зійшов у могилу визначний народний робітник, що має за собою тривкі заслуги в нашім відродженні в Галичині. Вже за студентських часів належав він до гуртка ідейної молоді, що клала перші почини праці між і над народом. Як радник, а потім президент окружної дирекції скарбу в Бережанах помагав він на кождім кроці нашим людям, організуючи народні маси в просвітні, економічні, а згодом і в політичні організації. Бережани завдячують йому м. и. оснування кредит.-тов-а „Надія", про яке не забував навіть після перенесення на заточення, де жив у Кракові, а від цілого чверть століття в Новому Санчі на Лемківщині.

В останній каденції старого (куріяльного) австрійського парляменту (1900—1906) засідав як посол з виборчої округи Рогатин—Бережани. В тодішньому „Руському Клюбі" належав до групи Романчука разом з покійними нині Королем, Косом, Васильком і Пігуляком побороючи угодовців. У часі свого посування належав до петиційної комісії в парляменті і вніс велику скількість інтерпеляцій, з чого відмітимо, інтерпеляції в справі податкових зловживань нам. Потоцького і Коритовського, що були сензацією для них і спричинили проти обох магнатів судово-карні доходження.

Окремо слід згадати про велике розуміння покійним Яворським значення пропаганди в нашій справі між чужинцями. Він один з перших Галичан, що зрозумів ясно вагу такої пропаганди, тому й дав почин до заложення першого українського інформаційного органу в німецькій мові п. з. „Рутеніше Ревю", що його він потім разом з відомим журналістом Романом Сембратовичем і послом Косом. Він не тільки писав у тому органі, бичуючи перед чужинцями польських можновладців за їх насильства і господарку між українським народом в Галичині, але й підпомагав сей журнал матеріяльно.

В часі перших загальних виборів до віденського парляменту (1907 р.) покійний своєї кандидатури не виставляв. Зате тимбільшу діяльність розвинув у забутій всіми Лемківщині. Давши почин ще передше (1900 р.) до здвигнення гр.-кат. церкви в Новому Санчі, причинився таким чином до сильного скріплення нашого елементу на західних окраїнах української національної території. Яке значіння мала і має ця церковця, зрозуміє тільки той, хто побував колинебудь хоч коротко в цій закутині. Після церкви прийшла черга на „Лемківський Банк" і лемківську бурсу, ініціятором і творцем яких був покійний. Банк став у пригоді тисячам бідних, визискуваних всіми Лемків, а з бурси вийшли цілі кадри свідомої, ідейної лемківської селянської молоді „в люде". З оснуванням бурси зросло зараз поважно число української молоді в новосанчецькій гімназії. Загалом Лемківщина завдячує пок. Яворському дуже багато — і то в усіх ділянках нашого життя, бо він був душею її просвітної, економічної і політичної організації.

Одначе крім своєї Лемківщини не забував він ніколи на інші загально-краєві потреби, відгукуючись з помічю на всі заклики українських установ. Був правдивим батьком української молоді, підтримуючи не одного бідного хлопця в часі його науки.

Пок. Яворський — це була людина ширшого горизонту і широго, люблячого серця. Це був дійсно великий патріот, що любов до свого рідного виявляв не словами, а ділами, що до кінця свого життя працював з вірою в краще завтра української нації.

Пером земля заслуженому Діячеві!

ЛІТНІ КУРСИ В УНІВЕРСИТЕТАХ.

Останніми часами помітно в американських університетах дві рїжні тенденції. Дехто з професорів заявляється за тим, щоб научний рівень високих шкіл ще підняти, допускаючи до них тільки самих спосібних і добре підготованих студентів, щоб моглиби посвятитись науковим студіям і дослідам з певним успіхом. Друга тенденція — навпаки — щоб „каледжі" й університети демократизувати, втягнути до них ширші кола й зробити їх центрами загальної освіти. Звичайно одна тенденція не мусить виключати другу. Університет може одночасно вишколювати спеціялістів і дослідників, природознавців, економістів і фільософів, і разом з тим вести освітню діяльність серед загалу й усіх тих, що бажають вищої освіти.

Ту ціль мають саме так звані „розширені університети" (University Extension), які мають на увазі тих, що скінчили народню або середню школу, та не мали спромоги йти в університет або й просто не хотіли і тільки пізніщо прокинулося в них бажання більшої освіти. Як відомо, в початкових школах в Америці навчання обовязкове, але з кожної тисячі учеників, які скінчили початкову школу, лише 90 переходить до середньої, а з тих, що й середню скінчили, знов тільки мала частина переходить у висші.

Як показує сама назва, центром такого „розширеного університету" є справжній університет, та під ту розширену назву підходить ціла низка ріжних заходів окрім правильних курсів з університетськими студентами: систематичні лекції, які читають університетські професори й учителі для ширшої публики, короткі вечірні курси для дорослих, дискусійні зібрання під проводом професорів, домашнє читання за їх показом, врешті такі кореспонденційні університетські курси, які останніми часами стали дуже популярні; поверх 150,000 осіб в Злучених Державах одержує з університетів писані чи друковані лекції, з усіми розясненнями, завданнями і систематичним пляном навчання, та перечитує їх і переробляє собі дома у вільні хвилі.

Окремої уваги заслуговують так звані „літні школи" в університетах — довші курси, звичайно на протязі цілого літа. Відбуваються вони в літі, коли правильна праця в університетах скінчилась і найліпші професори, чи з того самого університету, який влаштовує курси, чи з інших, можуть брати в них участь. І ті літні університетські школи не всі однакові. Одні дають курси в спеціяльних галузях знання і науки: мов, літератури, природознавства, і т. и. Інші дають повні курси цілого ряду звязаних з собою предметів. Треті є професіональними школами для учителів, лікарів, бібліотекарів чи юристів, щоб освіжити й доповнити своє знання. Врешті в деяких лекції зовсім популярні й загально приступні та ще переміщані з концертами, забавами і т. и.

Найстаршою такою школою є „Літня школа мистецтв і наук" відомого Гарвардського університету в Кембридж, Мас. Вступна оплата за курс від десяти до пятьдесяти долярів, залежно від курсу. Вступного іспиту не вимагається, так як допускається, що слухати будуть тільки ті, хто з лекцій справді може скористати. Торішнього літа в Гарвардській літній школі було записаних 3,470 осіб. Курси обіймали антропольогію, астрономію, ботаніку, хемію, економію, історію, фізику, психольогію і т. и. Науковий рівень був такий самий, як в правильних Гарвардських курсах.

Цього року Колюмбійський університет в Ню Йорку відкриває свою 28-мішню сесію. Курси обіймають теж цілий ряд предметів, академічних і практичних, історію мистецтва, англійську й порівнюючу літературу, чужі мови, географію, ботаніку, хемію і т. и. Кожний курс складається з 30 лекцій або жовідповідної праці в ляборaторії. Студенти приймають тільки вже підготованих для студій.